

Ogólny przegląd edukacji ekologicznej w Niemczech, Francji, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii i Finlandii: *Rozwój i wdrażanie programów nauczania*

Michael Kerth (Dr. Kerth + Lampe Geo-Infometric GmbH) & Matthias Falke (Institute of Geography, Ruhr-Universität Bochum)

1. Podstawy polityki UE

W roku 1987 opublikowany został raport Komisji Brundtland na temat zrównoważonego rozwoju. W 1988 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła rezolucję stwierdzającą, że celem edukacji ekologicznej jest podniesienie świadomości społecznej na temat problemów ekologicznych, jak również rozwiązań w tej dziedzinie. W 1993 r. Rezolucja Parlamentu Europejskiego wzywa państwa członkowskie i Komisję Europejską "do włączenia wymiaru środowiskowego ... we wszystkie aspekty edukacji na wszystkich poziomach". W strategii "Europa 2020" zatwierdzonej przez UE w 2010 r. ustanowiono w 10 letnim okresie osiągnięcie "wydajności i spójności społecznej, inteligentnej, zrównoważonej i solidarnej gospodarki do zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia". Jednak w nie uwzględniono tu szczegółów edukacji ekologicznej (EE).

2. Edukacja Ekologiczna w wybranych krajach europejskich

2.1. Niemcy

2.1.1. Rozwój edukacji ekologicznej

Edukacja ekologiczna (EE) w szkołach rozpoczęła się w 1970 roku głównie naciskiem na problemy środowiskowe, takie jak zanieczyszczenie powietrza i wody lub odpadów. Od 1980 EE była już w pełni wdrożona w nauczaniu szkolnym. Po Szczycie Ziemi w Rio w 1992 r. główny cel edukacji ekologicznej przesunął się w kierunku edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Kwestie ochrony środowiska nie są już postrzegane jako jedynie problem naukowy, ale są połączone z kwestiami politycznymi i społecznymi. Obecne programy edukacji ekologicznej opierają się o dokument ONZ Dekada Edukacji na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2005 - 2014.

2.1.2. Edukacja ekologiczna w programach nauczania

W programach nauczania "Bundesländer" (landów) EE jest realizowana od szkoły podstawowej do liceum. W programach / wytycznych wprowadzono następujące zróżnicowania odnośnie wieku. W szkole podstawowej wdrażane powinny być odpowiedzialne zachowania wobec środowiska. Na tym etapie dzieci odkrywają pierwszy wzajemne powiązania między nimi a kształtem środowiska naturalnego i zaczynają to środowisko wartościować. W szkole średniej zagadnienia ochrony środowiska omawiane są bardziej szczegółowo. Jed-

nakże, interdyscyplinarna dyskusja i wzajemne powiązania między podmiotami są także ważne. Pojedyncze przykłady są tutaj rozwijane w złożone problemy i umieszczane w ich ogólnym kontekście.

Na podstawowym poziomie EE jest częścią "*Sachunterricht*" ("nauk społecznych", w tym lokalnych geografii i historii, podstaw nauk przyrodniczych i podstaw technicznych itp.).

W szkołach średnich EE jest ogólnie postrzegana jako problem interdyscyplinarnej, ale jest integralną częścią programów nauczania dla nauk przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka), jak i humanistycznych oraz społecznych. Dodatkowo, EE jest częścią programu nauczania geografii na poziomie „średnio zaawansowanym”.

EE jako dyscypliny „ponad podziałami” można uczyć się nie tylko w klasie, ale również z zastosowaniem metody projektu.

2. Wielka Brytania

EE w nauczaniu szkolnym została wprowadzona w latach 70-tych. Miała ona jednak słabą pozycję do 1990 r. W następstwie Szczytu Ziemi w Rio 1992 zrównoważony rozwój został włączony do programów nauczania w szkołach. Ponadto, "Plan Działania Zrównoważonego Rozwoju" 2008 - 2010 wymagał trwałego nauczania kwestii środowiskowych.

Na poziomie programów nauczania w 1988 r. wprowadzony został „Narodowy Program dla Anglii i Walii” z EE jako elementem nadrzędnym. W 1999 roku, „Edukacja dla zrównoważonego rozwoju” stała się częścią "Narodowego Programu Nauczania". Edukacja dla zrównoważonego rozwoju jest realizowana w nauczaniu geografii, wychowania obywatelskiego i podstaw nauki.

3. Francja

W 1977 r. "*l'éducation à l'Environnement*" (EE) najpierw została wdrożona w szkołach w kilku dziedzinach, takich jak *civique* (edukacja), *juridique et sociale* (studia społeczne i prawne), *Économie-Gestion* (gospodarka), *Histoire-Géographie* (historia i geografia, nauczane razem we Francji), *Nauk physiques et chimiques* (fizyka, chemia), *Nauki de la vie et de la terre* (biologia, historia naturalna).

W 2004 r. "*l'éducation à l'Environnement pour un développement durable*" (edukacja ekologiczna zrównoważonego rozwoju) w zakresie "*sciences de la vie et de la Terre* (SVT)" i "*histoire-géographie*" była już utrwalona w nauczaniu szkolnym.

W 2007 r. forma EE została zmieniona na "*l'au développement éducation durable*" (edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju)

4. Finlandia

Finlandia ma długą historię EE (począwszy od 1960 roku jak nauka przyrody). Obecnie EE nauczana jest zarówno jako oddzielny przedmiot ("studium środo-

wiskowe") jak i poprzez interdyscyplinarne podejście tematyczne. Od 2001 r. głównym celem EE jest na zrównoważony rozwój. Obserwuje się przy tym w EE rozwój od teorii do uczenia się przez działanie oraz zmianę zachowań i świadomości.

5. Hiszpania

Pierwsze próby wdrożenia EE do hiszpańskiego programu nauczania miały miejsce w 1988 roku: W 1990 EE została prawnie wprowadzona do hiszpańskiego programu nauczania. EE nauczana jest nie jako nowy przedmiot ale interdyscyplinarnie. Obserwuje się też dużą różnorodność form nauczania EE w szkołach w Hiszpanii, jako że szkoły mają tam dużą swobodę organizacyjną.

3. **Wnioski**

Edukacja Ekologiczna (lub, ostatnio, edukacja dla zrównoważonego rozwoju) jest bardzo młodym fenomenem w Europie. W latach 60-tych EE była utożsamiana z ekologią i badaniami naukowymi. W latach 70-tych nauczanie EE w Środkowo Zachodniej Europie ograniczało się do nauczania w temacie "ochrona środowiska" (zanieczyszczenie wody, odpadów itp.). Od końca lat 80-tych /początku 90-tych kwestia zrównoważonego rozwoju staje się coraz ważniejsza w EE, prowadząc tym samym do szerszego podejścia do tego tematu. Schematyczny zarys rozwoju EE daje rysunek 1 (patrz następna strona).

W prezentowanych krajach, EE jest realizowane przede wszystkim w programach nauczania.

Obecnie EE (lub raczej edukacja dla zrównoważonego rozwoju) nie jest ograniczona do świata nauk przyrodniczych, lecz obejmuje nauki humanistyczne i społeczne. Geografia może odgrywać kluczową rolę w EE, ponieważ prezentuje perspektywy zarówno społeczne jak i przyrodnicze.

EE jest zazwyczaj prowadzona przez podejście interdyscyplinarne, które może rozpowszechniać wiedzę w szkołach równomiernie nauczycielom z różnym wykształceniem. Jednakże, kiedy EE nie jest odrębnym przedmiotem, może nie być wystarczająco intensywnie nauczana. Jednym z możliwych rozwiązań jest stworzenie obowiązkowych ramach czasowych dla EE.

EE ma miejsce nie tylko w normalnym nauczaniu klasy, ale też w postaci szkolnych projektów, dodatkowych zajęć pozalekcyjnych oraz w centrach ochrony środowiska.

Michael Kerth & Matthias Falke: General overview of Environmental Education in selected European countries: Developments and implementation in curricula.

	Teaching Approaches	Trends
1960s	Nauki przyrodnicze Badania terenowe	Nacisk na fizyczne aspekty środowiska
1970s	Edukacja poza szkołą Ośrodki badań terenowych Klasyczna edukacja Studia urbanistyczne	Zwiększenie wykorzystania środowiska naturalnego dla doświadczeń edukacyjnych, rozwój centrów zewnętrznych; nauka o ochronie i badaniu środowiska architektonicznego
1980s	Edukacja globalna Wartość edukacji Aktywne badania Edukacja rozwojowa	Szersze widzenie ochrony środowiska; włączenie wymiaru politycznego, wyjaśnianie wartości przez osobiste doświadczenie, wspólnie prowadzone przez uczniów rozwiązywanie problemów z udziałem pracy w terenie
1990s	Edukacja społeczno-środowiskowa Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju	Korzystanie z nowych technologii komunikacyjnych w rozwiązywaniu problemów z podejściem mającym na celu rozwiązanie problemów społeczno-środowiskowych, uczestnictwo w działaniu - zmiana zachowań.
2000s	Edukacja partnerska	Uczniowie, studenci, nauczyciele, organizacje pozarządowe, politycy współpracujący w identyfikacji i rozwiązywaniu problemów społeczno-ekologicznych.

Fig. 1: Historyczny rozwój edukacji ekologicznej (adapted from Murphy, C. (2000): Environmental Education 2020. A Personal Vision. In: Gardner, J. and Leitch, R. (Eds.) (2000): Education 2020: A Millennium Vision: Issues and Ideas for the Future of Education in Northern Ireland, pp136-144, Belfast: Blackstaff Press: